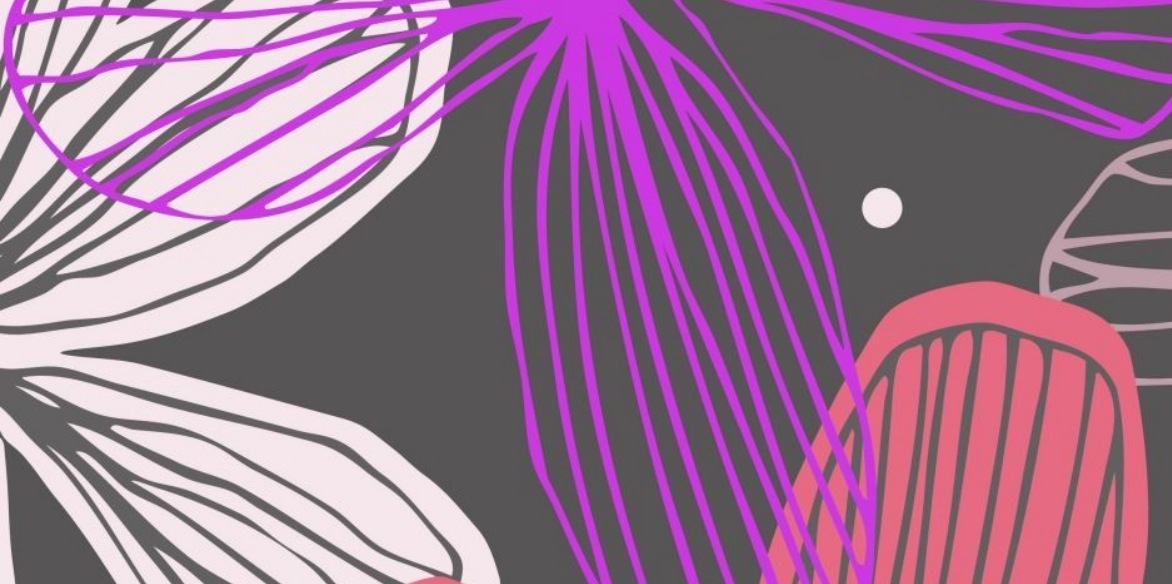

Charakteristika jazykových rovin

JAZYKOVÉ ROVINY

- V procesu vývoje řeči dochází k souběžnému prolínání jazykových rovin
- Vývoj jednotlivých jazykových rovin probíhá v totožných časových úsecích vývoje komunikačních schopností současně
- Jazyková rovina je dílčí systém jazyka, charakteristický specifickými jednotkami, které ji utváří (zvuk, slovní zásoba, gramatika a praktická aplikace)
- **Foneticko-fonologická, lexikálně-sémantická, morfologicko-syntaktická, pragmatická**

DIFERENCIÁLNÍ DIAGNOSTIKA NKS A FYZIOLOGICKÝCH PROJEVŮ VE VÝVOJI DĚTSKÉ ŘEČI

- **Fyziologická nemluvnost do 1 roku věku**
- **Prodloužená fyziologická nemluvnost do 3 let**
- **Fyziologický dysgramatismus do 4 let**
- **Fyziologická koktavost (neplynulost) – kolem 3 let věku**
- **Fyziologická dyslalie do 5 let**
- **Prodloužená fyziologická dyslalie do 7 let**

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA

- **Zkoumáme až kolem 1.roku věku dítěte** (začíná vlastní vývoj řeči)
- Vliv kognitivních funkcí, mluvního vzoru, sociálního prostředí a jazykového citu
- **Sleduje aplikaci gramatických pravidel , správnost slov, vět, slovosled, rod, číslo, pád, časování, skloňování, ohýbání, stupňování**
- Vývoj tzv. **Transferem** – přenos vnímaných mluvních vzorců na podobné situace (napodobování)
- První slova jsou neohebná, neskloňují se ani nečasují, vznikají opakování slabik (mama, tata,papa,baba)
- Podstatná jména jsou na počátku vývoje řeči využívána v 1.pádě, slovesa v infinitivu
- Projev pomocí izolovaných slov do 2 let – pak dvojslovné věty (mama papá, pes haf, táta papá, auto bum...)
- **Nejprve dítě využívá podstatná jména, poté slovesa a citoslovce, kolem 3.roku přídavná jména, zájmena, nejpозději číslovky, předložky a spojky**
- Skloňování, časování, jednotné a množné číslo po 3.roce věku
- Pro slovosled dětské řeči je typické, že slovo s emocionálně klíčovým významem staví na začátek věty
- Mezi 3.a 4. rokem začíná dítě tvořit souvětí
- **Po 4. roce věku by neměla gramatická struktura komunikačního projevu vykazovat nápadné odchylky**

LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA

- **Zabývá se slovní zásobou** (aktivní i pasivní slovník), schopností definice pojmů a úrovní zobecňování
- Souvisí s inteligencí, zkušenostmi, přístupem rodiny, individuálním nadáním pro řeč, otevřeností ke komunikaci
- **Sledujeme již od cca 8 měsíců věku** (porozumění řeči)
- **Po 1. roce aktivní využití prvních vlastních slov**
- **Rozšiřování aktivní i pasivní slovní zásoby probíhá současně po celý život**
- Dítě kolem 1 roku první slova chápe všeobecně (haf je všechno, co má čtyři nohy, je chlupaté) – **hypergeneralizace**
- Při znalosti více slov nastává opačný jev – **hyperdiferenciace** (máma je označení jen pro jeho konkrétní mámu)
- **První věk otázek** (rok a půl) – Co to je?
- **Druhý věk otázek** (po 3. roce) – Proč?

Aktivní slovní zásoba (největší nárůst kolem 3.roku věku)

- 1 rok : 5-7 slov
- 2 roky: 200 slov
- 3 roky: 1000 slov
- 4 roky: 1500 slov
- Před nástupem do školy: kolem 2500 - 3000 slov

FONETICKO-FONOLOGICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA

- **Zvuková stránka komunikačního procesu**
- Výslovnost hlásek-fonémů
- Nejvýraznější při sociální komunikaci (strhává pozornost)
- Vývoj zkoumáme již ihned po narození: křik, broukání, žvatlání (pudové a napodobivé 6.-9.měsíc – od této fáze se hlásky pokládají za hlásky mateřského jazyka)
- **Vývoj ukončen do 7 let věku**
- **Závisí na obratnosti mluvidel, fonematickém sluchu, prostředí, orofaciální patologie, intelekt, stimulace**
- Každá hláska prochází vývojem Vyvození, fixace a autimatizace
- Pořadí výslovnosti hlásek (pravidlo nejmenší námahy) – dle artikulační náročnosti: **samohlásky, P, B, M, J, T, D, N, L** (1-2,5 roku), poté **V, F, H, CH, K, G** (2,5-3,5 roku), pak **BĚ, PĚ, MĚ, VĚ, Ď, Ť, Ň** (3,5-4,5 roku), **Č, Š, Ž** (Č,Ř-5,5 roku) a nakonec **C, S, Z, R, Ř** a **diferenciace sykavek** (do 6 let)
- Na počátku kontrast mezi souhláskou a samohláskou (pa, ma, ba, pe, jo...)

PRAGMATICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA

- **Sociálního uplatnění komunikačních schopností**
- (sociální a psychologický aspekt komunikace)
- Schopnost dialogu, vhodné reakce při komunikaci, koverbální chování, přiměřené využití nonverbální komunikace, udržení tématu rozhovoru
- **Zásadní vliv intelektových schopností, sociálního prostředí a zkušeností v rámci komunikace**
- Po 2. roce dítě chápe vlastní roli komunikačního partnera a učí se reagovat adekvátně dle situace
- Po 3. roce výrazná snaha dítěte komunikovat, navazovat a udržovat krátký rozhovor s dospělým
- Ve 4 letech se výrazně vyvíjí schopnost vytváření komunikačních vzorců dle konkrétních sociálních situací

